

La poesia catalana al segle XXI. Balanç crític (2018)

MARGALIDA PRATS RIPOLL

Universitat de Barcelona

mprats@ub.edu

D. A. (2018): Diversos autors, *La poesia catalana al segle XXI. Balanç crític*, Olívia Gassol i Òscar Bagur (eds.), Barcelona: Societat Catalana de Llengua i Literatura, Filial de l'Institut d'Estudis Catalans.

El volum sobre la poesia catalana al segle XXI aplega les intervencions dutes a terme durant la Jornada celebrada el 28 d'octubre de 2016 a l'IEC per iniciativa de la Societat Catalana de Llengua i Literatura amb el propòsit d'oferir un balanç sobre la poesia catalana més recent. Segons s'anuncia al pròleg del llibre, se celebraran biennalment jornades dedicades a novel·la, teatre i assaig, sota coordinació de Francesc Foguet i Boreu. Amb aquesta iniciativa es pretén oferir l'oportunitat de concórrer en el debat crític contemporani.

Cal felicitar els organitzadors d'aquestes jornades que decidissin dedicar la primera al gènere poètic, i a tots els participants l'enfocament dels temes escollits. Des de la interessant conferència inaugural de Víctor Obiols fins a les perspicaçes, realistes i complementàries intervencions a la Taula Rodona que tanca el volum, el lector es pot endinsar en un univers complex i divers, en el qual es mostra la riquesa d'un diàleg intergeneracional i els principals trets de la generació més jove que reinterpreta la tradició i s'expandeix en diverses direccions.

Víctor Obiols, en la documentada i reflexiva conferència inaugural, ressegueix les veus poètiques que conflueixen al segle XXI; hi distingeix els veterans amb ofici, alguns dels quals han publicat la seva obra completa o estan en camí de fer-ho, els poetes de mitjana edat, alguns en vies de consagració i d'altres que publiquen episòdicament, i les generacions joves. En aquesta presentació de veus poètiques, l'autor defuig la presentació de catàlegs i llistats, «els crits de cofoisme i les jeremiades rebentistes»; i opta per endinsar-se en la complexitat del tema a partir de mostrar «angles morts, racons desapercebuts, direccions múltiples i esclats i fluències».

Entre les aportacions interessants d'aquesta conferència hi ha la presentació de les principals fortesales i mancances del panorama poètic actual, les tendències de la poesia escrita i l'opinió sobre la poesia jove i la política editorial. Com a fortesales del panorama poètic actual assenyala la coexistència de generacions, estètiques contraposades, formes i tradicions; l'auge de la poesia recitada, la presència de veus poètiques de tot el territori català, la proliferació de dones poetes en la nova poesia i la presència d'autors i editorials, que creen els seus públics. I com a mancances l'autor n'esmenta dues: la falta de crítics que orientin els lectors, sense manipular-los ideològicament o estètica, i la migrada atenció a fer viure i gaudir de la poesia des de l'escola primària.

Dintre de la poesia escrita assenyala dues grans tendències: la que sembla que vol trencar, transgredir, i la dels neoformalistes, i considera que hi ha poetes molt competents que no segueixen aparentment corrents d'avantguarda. Pel que fa la jove poesia d'inicis del nou segle, remet a l'estudi de Lluís Calvo, en el qual se la classifica en tres tendències generals —els cripticistes, els neoformalistes i els qui reformulen la seva relació poètica amb la realitat—; Obiols adverteix que aquestes tendències exigeixen precisions i matisos per copsar-les amb claredat, tanmateix en reconeix el seu servei per a l'establiment d'una visió crítica panoràmica.

Pel que fa a la poesia jove, considera que no es pot fer cap balanç, si bé es poden aportar opinions més o menys articulades i obligadament provisionals. N'esmenta dues: la de Marta Font i Espriu al llibre de l'Encontre de Juneda (2016), on afirma que la poesia catalana gaudeix avui d'una presència múltiple, rica i singular, i la de Lluís Calvo, que parla d'un esclat de noves veus creatives d'arreu del territori català que han contribuït a enriquir el panorama literari.

Quant a la política editorial, l'autor defensa la necessitat d'ajuts per poder oferir edicions crítiques i edicions a l'abast de tots els públics i traduccions de poesia universal, clàssics i contemporanis. Sobre el controvertit tema de l'excés o la migradesa de publicacions, Obiols demana un control de qualitat, car considera que la proliferació no hauria de ser negativa si existís una xarxa i una plataforma de difusió mediàtica dedicada al tema i una legió de crítics que tingués prou en compte la riquesa i varietat de noms i tendències, l'amplitud, el coratge i la mestria tècnica de la poesia catalana del segle XXI.

En suma, el text de la conferència inaugural aporta prou informacions, reflexions i arguments perquè els lectors puguin trobar la resposta a l'interrogant que planteja el seu autor: Som a les envistes d'un nou segle d'or de poesia catalana?

Jordi Florit Robusté tracta de la poesia de l'experiència a partir d'un recorregut diacrònic que abasta des de 1959 fins avui; en presenta una retrospectiva terminològica com a pas previ per preguntar-se quina experiència de la lectura poètica és possible actualment i quina concepció fenomenològica rau rere aquesta nomenclatura. En base a diversos testimonis, presenta diferents concepcions de la poesia de l'experiència, com la de Francesc Parcerisas, segons el qual la poesia de Gabriel Ferrater es basava en dissoldre l'experiència particular en una consciència comuna en la qual l'autor del poema s'atribueix el paper de lector, o la de Margalida Pons que refusa l'oposició taxativa entre poesia de l'experiència i poesia experimental. L'autor recull l'opinió de Josep M. Sala Vallaura i considera inadequat en el context de la fi del segle XX i inicis del XXI encasellar la poesia en conceptes com «realisme», «poesia de l'experiència», «formalisme» i proposa com a substituïts «realisme», «retoricisme» i «poesia signica», termes equivalents a la tríada de conceptes que defensen diversos crítics: «nova cripticitat», «neoformalisme» i «reformulació dels vincles amb la realitat».

Segons Florit és significativa la distinció de Martin Jay, autor d'estudis sobre l'evolució del terme experiència i els seus diversos estadis, entre dos mots alemanys: *erlebnis* (vivència, segons la traducció d'Ortega): experiència interna i

immediata, unívoca i que suposa ruptura amb allò quotidià, i *erfahrung*: experiència basada en un procés d'aprenentatge amb un bagatge provinent de la història o de la tradició popular. Com a conclusió planteja una lectura nova de la poesia catalana del segle xx allunyada de taxonomies triàdiques.

Simona Škrabec en el seu interessant discurs sobre la traducció presenta quatre mostres de poetes de dues generacions: Narcís Comadira, Francesc Parcerisas, Jaume C. Pons Alorda i Arnau Pons, que han traduït poetes de diverses èpoques i cultures: Giacomo Leopardi, Walt Whitman, Ezra Pound i Paul Celan. A partir d'aquesta mostra, l'autora defensa l'espai poètic com un espai únic i en mostra les interconnexions entre tradicions, llengües i cultures, així com la complicitat entre la creativitat pròpia i les influències foranes: «tant la lectura de textos literaris de la pròpia cultura com la traducció» eixamplen la concepció mateixa del món: «el món es torna més insegur, però també gairebé infinit.» Škrabec afirma que «Llegir poesia significa voler viure entre llengües, en aquest espai compartit per tots els poetes de tots els temps; instal·lar-se en llocs no segurs, però treballar sempre perquè es facin més habitables», i al llarg del seu text va aportant respostes a la pregunta que planteja a l'inici: A partir de quina tradició ha de treballar l'intel·lectual del segle XXI a Catalunya?

Les aportacions de Carles Morell i Maria Sevilla coincideixen a tractar com se serveixen de la tradició literària algunes veus poètiques de la jove generació. Morell analitza tres llibres: *Vell País Natal* de Misael Alerm, *Quanta aigua clara als ulls de la veïna* de Jaume Coll Mariné, i *A dalt més alt* de Carles Dachs, i mostra la diferent manera d'incloure elements de la tradició esmentada en la construcció de les seves obres. Així, mentre en l'obra de Dachs hi queda més aviat absorbida, en la de Coll Mariné es mostren més obertament els intersticis de l'obra, encara que hi ha elements soterrats que només afloren després d'atentes lectures o relectures.

Maria Sevilla a partir de la ressenya de dues obres, *La matinada clara* de Maria Cabrera i *Quincalla del segle* de Guim Valls, mostra la diferent manera d'emprar el recurs de la intertextualitat; mentre en *Quincalla del segle* aquest recurs no és explícitament remarcable, en *La matinada clara* hi conflueixen la tradició literària culta i els recursos i formes mètriques de la tradició popular. Sevilla també aporta respostes a significatius interrogants: Què vol dir poesia jove? És l'heterogeneïtat el tret homogeneïtzador d'aquesta mena de generació? Quins són els seus referents i quina relació estableixen amb els seus predecessors?

Les intervencions a la taula rodona moderada per Jordi Florit i amb presència de tres poetes que han treballat en el món editorial: Antoni Clapés, Jordi Cornudella i Francesc Parcerisas, aporten informacions interessants sobre l'impacte dels canvis en el mercat i la indústria editorial en les darreres dècades, la importància d'editorials independents en la difusió de la poesia catalana i la fractura entre l'èxit de públic en els recitals i la migradesa de venda de llibres de poesia.

Les aportacions incloses en la publicació de la Primera Jornada de Literatura Catalana al Segle XXI estimulen la reflexió crítica sobre el fenomen poètic pres en

la seva complexitat, defensen el paper del món educatiu en la formació de lectors competents per gaudir de la diversitat de veus poètiques, no defugen aspectes controvertits del tema, i recorden la importància de disposar d'una oferta editorial que contempli la riquesa de tendències i cultures i la diversitat de lectors. A més, sense ser exhaustives en la tria de temes o d'autors tractats, el fet que apleguin visions més panoràmiques i estudis centrats en obres i que ofereixin diverses mirades sobre el mercat editorial contribueix, sens dubte, a obrir noves perspectives sobre la poesia catalana actual, a suscitar nous interrogants i a estimular nous estudis sobre el tema.